

Mundua aldaketa sakonean. Lankidetzaren esparruko erakundeen testuinguruari eta erronkei buruzko hausnarketa

ALBOAN

entreculturas
ONG JESUITA PARA LA EDUCACIÓN Y EL DESARROLLO

GARAPENERAKO
LANKIDETZAREN
EUSKAL AGENTZIA
AGENCIA VASCA DE
COOPERACIÓN PARA
EL DESARROLLO

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

ALBOAN Lankidetza koadernoak

1. Lankidetza deszentralizatua eztabaidan
2. Eraginkortasunari esanahi berria ematen. Gure proposamena
3. Mundua aldaketa sakonean. Lankidetzaren esparruko erakundeen testuinguruari eta erronkei buruzko hausnarketa
4. Iragana aitortu etorkizunera begiratzeko: euskal lankidetza deszentralizatua instituzionalizazioaren eta krisiaren artean
5. Iragana aitortu etorkizunera begiratzeko: hezkuntza mobilizazioarekiko sentsibilizazioa garatzeko
6. Zenbait gakoren bila, lankidetza deszentralizatua eta jarduera humanitarioa hobetze aldera
7. Espezializatu al daiteke lankidetza deszentralizatua deszentralizaziorako laguntzan?
8. Tokiko eta eskualdeko garapen ekonomiko alternatiboko prozesuak. Lankidetza deszentralizatuaren apustua
9. Generoaren eraginkortasuna; edo generoa, eraginkortasunaren ikuspegia oinarri hartuta
10. Bide-laguntza, eraginkortasunerako gako

Mundua aldaketa sakonean.
Lankidetzaren esparruko
erakundeen testuinguruari eta
erronkei buruzko hausnarketa

Argitaratzailea:

ALBOAN

Aita Lojendio 2, 2. • 48008 Bilbo

Tel.: 944 151 135 • Faxe: 944 161 938

Barañain Etorbidea 2 • 31011 Iruñea

Tel.: 948 231 302 • Faxe: 948 264 308

Andia, 3 • 20004 Donostia

Tel.: 943 275 173 • Faxe: 943 320 267

Estenaga Monsinorea, 1 • 01002 Gasteiz

Tel.: 945 202 676 • Faxe: 945 202 676

alboan@alboan.org

www.alboan.org

ENTRECULTURAS

Pablo Aranda, 3 • 28006 Madril

Tel.: 91 590 26 72

entreculturas@entreculturas.org

Egilea: M^a del Mar Magallón, David Alonso

Itzulpena: Bakun

2013. urtea

Azala: Muxotepotolobat

Diseinu eta maketazioa: Marra, S.L.

Imprimaketa: Lankopi, S.A.

Lege-gordailua: Bi-1269-2014

Lan honen erreprodukzio partziala baimentzen da, beti ere
helburu komertzialik ez badu eta iturburua apaizten baldin bada.

Aurkibidea

Mundua aldatzen ari da, munduan ez da orekarik	5
I. Nola dago gure mundua?	7
1. Iparra-Hegoa zatiketa lausotzen ari da	7
1.1. Gorabidean diren herrialdeen eragina gero eta handiagoa da	7
1.2. Pobrezia murriztu egin da, baina desoreka areagotu	7
1.3. Globalizazioa, herrialde guztietan eragiten duen prozesu gorabeheratsua	8
2. Garapen-eredu nagusia auzitan	9
2.1. Eredua eutsiezina da eta indarkeria sortzen du	9
2.2. Sistema politikoa ekonomiaren diktadurapean	10
3. Askotariko herritarrak, tokikoaren-globalaren lotura handiagoekin	11
3.1. Aldatu egin da Iparra-Hegoa zatiketaren pertzepzioa	11
3.2. Herritar globalak sortu dira	12
3.3. Eskubideen ikuspegia, erreferentzia argia	13
3.4. Emakumeak bigarren mailako herritarrak dira oraindik ere	13
4. Nazioarteko lankidetzaren sistemaren berregituratzea	14
4.1. GKE-ekiko lankidetzaren ereduak auzitan	14

4.2. Finantziatorako eragile eta tresna berriak sortu dira	15
4.3. Politika publikoen desegituraketa Espainian	16
4.4. Aurrerapauso gutxi laguntzaren kalitatean	17
5. Aldaketa sakonak GGKE-en sektorean	17
5.1. Herritarren urruntasuna	17
5.2. Zailtasunak GKE-en eta plataformen iraunkortasuna bermatzeko	18
II. Nola behartzen ditu testuinguru honek GKE-ak?	19
1. Paradigma kultural berri baterako utopiari zimenduak jartzea	20
2. Herritar globalak sortzea	21
3. Erronka globalak lekuan lekuko eskakizunekin lotzea	22
4. Era guztietako eragileen esku-hartzea antolatzea	23
5. Hurbiltasuna eta oinarri soziala abiapuntu	24
6. Parte-hartze demokratikoa sustatzea	25
7. Erakunde iraunkorrak	25
III. Bibliografia	27

Mundua aldatzen ari da, munduan ez da orekarik

“Etengabe parekatu behar ditugu gure txikitasuna eta historiak, joanean-joanean, aurrean duen zerumuga, zeren bila gabiltzan eta zertan sinesten dugun, Jainkoaren Erresuma utopiatzat hartuta”.

“Tiempo de crear” Benjamín González Buelta sj

1980ko hamarkadako herritarren mobilizazioen akuilua milaka eta milaka pertsonaren uste eta fede sendoa izan zen, amaitu gabeko munduan bizi garela eta mundua alda daitekeela eta aldatu egin behar dela uste baitzuen orduan jende askok. Egungo sistemak desoreka sakonak sortzen ditu, pertsona guztiak, era batera edo bestera, lotuta daude sistema horretan, eta horrek ekartzen du milioika lagun etengabe pobrezian eta baztertuta bizitzea. Elkartasunaren esparruan lanean jardun garen urteotan guztiotan egiaztatu dugu zeinen konplexua den sistema hori. Egoera hori ez da aldatzen, areago, nabarmenagoa bihurtzen da egungo krisiaren testuinguruan, tokikoa ez ezik globala ere baita krisia. Nazioarteko lankidetzak egungo egoera irauliko badu, lankidetzaren sistematik jarraitu behar du bidea urratzen, baina, horrez gain, garapen globalaren ereduari buruzko ikuskera ere zeharo aldatu behar du. Garapen-politikek ez dute emaitza onik ekarri, areago, porrot egin dute herrialde gehienetan, desoreka handiagotu baitute eta ingurumenaren iraunkortasuna kolokan jarri. Porrot horrek garapen globaleko ereduaren eraginkortasun eta iraunkortasunari buruzko eztabaida zabaldu du eta, ondorioz, baita egungo lankidetzaren ereduari buruzkoa ere.

Inoiz baino indar handiagoz heldu behar diogu erronkari, herritar guztiak barnean bilduko dituen gizarte berdina goa eraikitzeko erronkari. Testuinguru aldakor eta

zalantzas betean, galdera asko sortzen zaizkigu: Zein dira testuinguru honetan gertatu diren aldaketa esanguratsuenak? Norantz jo behar dugu garai aldaketa honetan? Zer eginkizun dute lankidetzaren esparruan diharduten tokiko erakunde ertainek testuinguru eta une jakin honetan? **ALBOAN** (www.alboan.org) eta Entreculturas (www.entreculturas.org) erakundeetako lantaldeek prestatu dute dokumentu hau, beren esparru estrategiko bateratua lantzeko prozesuaren barnean.

Lehen kapituluak, munduan eta gure inguruan gertatzen ari diren aldaketa esanguratsuenak aletuko ditugu, eta lankidetzaren esparruan dihardugun erakundeoi hortik sortutako erronkak identifikatuko ditugu. Bigarren kapituluak, berriz, alternatibak zehaztu eta eskainiko ditugu.

Proiektuak Garapenerako Lankidetzaren Euskal Agentziaren finantziakoa jaso du, Garapenerako Hezkuntza proiektuen deialdian.

I. Nola dago gure mundua?

Munduaren gaur egungo egoerari erreparatuz gero, aldaketa global honen bost faktore nagusi identifikatu ditugu. Hauek dira:

1. IPARRA-HEGOA ZATIKETA LAUSOTZEN ARI DA

“Herrialde aberatsak” eta “herrialde pobretuak” zatitzen eta bereizten zituen betiko marra hori lausotzen ari da eta, nazioartean herrialde batzuek eta besteek zer eragin ekonomiko eta politiko duten, bestelako kategoriak sortu dira. Hauek dira testuinguru berri horren ezaugarriak:

1.1. Gorabidean diren herrialdeen eragina gero eta handiagoa da

Boterea mugitzen ari da “gorabidean den mundura” eta hazten ari da BRIC osatzen duten herrialdeen (Brasil, Errusia, India, Txina eta Hego Afrika) eta Asiaren indarra, haien ahalmen ekonomiko eta kulturala ere hazten ari den neurrian. Txina eta Brasil emaila garrantzitsu bihurtzen ari dira zenbait ingurunetan, hala nola Saharaz hegoaldeko Afrikan edo Latinoamerikako hego muturrean. Eta haien eskutik, interesgarri eta garrantzitsu bihurtzen ari da Hegoa-Hegoa lankidetzak.

1.2. Pobrezia murriztu egin da, baina desoreka areagotu

Pobrezia da oraindik ere erronka nagusia Saharaz hegoaldeko Afrikan eta beste zenbait lekutan¹, baina hala ere, errenta ertaineko eta diru-sarrera txikiagoko

¹ Saharaz hegoaldeko biztanle gehienak pobrezian bizi dira gaur egun ere eta, gainera, batik bat inguru horretan daude *herrialde ahulak* deritzenak, asko eta asko gatazka egoeran edo gatazkaren ondorengo egoeran. Ondorioz, lankidetzak izugarritzko mugak ditu herrialde horietan.

herrialde askok hazkunde-adierazle ikusgarriak lortu zituzten 2011. urtean². Azken hamarkadetan, munduko ekonomia ia hirukoiztu egin da eta hazkunde horrek eragin positiboa izan du jende askorengan. Gaur egun pertsona gutxiago dago muturreko pobrezian (egunean 1,25 \$ baino gutxiago), batez ere Txinari esker. Alabaina, egunean 2 \$ baino gutxiagorekin bizi diren pertsonen kopurua 1980koaren antzekoa da³.

Bestalde, biztanle guztiek ez dituzte onura berak eskuratzen hazkunde ekonomikotik. Desberdintasun-mailei erreparatuz gero, jabetuko gara desoreka hori areagotu egin dela herrialde gehienetan barnean⁴. Hain zuzen, biztanle pobretuen hirutik bi errenta ertaineko herrialdeetan bizi dira. Datu horien arabera, begien bistakoa da dinamika ekonomikoak gutxiengo batzuei egiten diela mesede, eta gainera, gehiengo zabalaren garapena eta bizitza duina eragotziz lortzen duela gutxiengo horrek bere ongizatea. Desoreka hori areagotu egin da krisiak gogor kolpatu gaituen azken urteotan, baina kontua lehenagotik dator, 1980ko hamarkadatik handitzen eta handitzen ari baita desoreka hori.

Beraz, desoreka areagotzen ari da modu globalean, giza garapenerako eragozpen nagusietako bat bihurtzen ari da, bai eta gure gizaldiaren ezaugarri nagusietako bat ere. Gehien dutenak dira aberastasun gehien pilatzen dutenak, horra hor bizi dugun garaia zuztar gaiztoetako bat⁵. Errealitate polarizatu hori Europan ere gertatzen ari da⁶.

1.3. Globalizazioa, herrialde guztietan eragiten duen prozesu gorabeheratsua

Globalizazio-prozesuak errealitate asimetrikoa islatzen du ekonomiaren, gizartearen eta kulturaren esparruetan, eta horren eraginez aldatzen ari da betiko giza geografia eta garapeneko beste arazo batzuk sortzen ari dira. Nabarmentzekoak dira, batez ere, honako hauek:

² BPGaren batez bestekoaren hazkundera % 2,7koa izan zen munduan. Aldiz, Latinoamerikan eta Kariben, % 4,7koa, Ekialdeko Asian eta Ozeano Barean, % 8,3koa, eta Saharaz hegoaldeko Afrikako herrialde oso-oso pobreetan are handiagoa: % 7,3koa, Etiopian, eta % 6,9koa, Kongoko Errepublika Demokratikoan.

³ 1980. urtean 2.500 milioi ziren, 1999an, 2.920 milioi, eta 2008an, 2.440 milioi.

⁴ 1980. urteaz geroztik, diru-sarreraren aldeak gora egin du herrialde askotan. Hain zuzen, munduko hiru biztanletik bi herrialde horietan bizi dira. *True Progressivism*, The Economist, 2012ko urriaren 13ko edizioa.

⁵ “2011n, munduko biztanleriaren % 1ek (61 milioi pertsonak) 3.500 milioi pertsona pobreenek (biztanleriaren % 56) adina diru irabazi zuen”. Krisia, desoreka eta pobrezia. Intermon Oxfam, 2012ko abendua, 8. orrialdea.

⁶ ELGak 2011. urtean argitaratutako azterlan baten arabera (“Zatituta gaude, desoreka areagotzen ari delako”), krisiaren aurreko hiru hamarkadetan, soldaten arteko aldeak eta familiaren diru-sarreretan sortutako desorekak areagotu egin ziren ELGAko herrialde gehienetan, noiz eta, paradokikoki, hazkunde ekonomikoa eta enpleguaren sorrera luzaroan mantendu ziren aldian.

- Hiriak hazten ari dira eta hortik migrazio-fluxu handiak sortzen ari dira landa-inguruneko herrietatik hirietara. Horrek hainbat arazo ekarri ditu: oinarrizko elikagaiak ekoizteko arazoak, goseteak aldian-aldian, hirietako bizikidetzak, hirietako aldirietan bizi diren gazte askok hezkuntza jasotzeko eta lanean hasteko dituzten zailtasunak...
- Naturako baliabideak, horien artean lurra, mineralak eta ura⁷, eskuratzeko eta kontrolatzeko borroken ondorioz sortuak dira munduko gatazka armatu gehienak eta horien eraginez gertatzen dira, orobat, pertsonen batetik besterako migrazio-mugimendu gero eta ugariagoak.
- Finantzen merkatua hazi egin da produktu konplexuekin, eta zaila izan da horiek zer arrisku zuten ulertzea; hain zuzen, finantza-produktu zaborren hedapena izan da azken krisia piztu duen garra. Kapital-fluxuak batetik bestera mugitzen dira gaur egun mundu osoan, tasatu gabe, modu librean, horrek lehiakortasuna eta aberastasuna areagotzen duela argudiatuta.
- Teknologia izugarri hedatu da, eta kontinente guztietara gainera, nahiz eta batzuek aukera gehiago izan besteei baino teknologia hori eskuratzeko. Hala, teknologia eskura izatea edo ez izatea, barnean egoteko edo bazterrean geratzeko baldintza bilakatu da.

2. GARAPEN-EREDU NAGUSIA AUZITAN

2.1. *Eredua eutsiezin da eta indarkeria sortzen du*

Gaur egungo eredu ekonomikoaren oinarria mugarik gabeko hazkundea da, baina planetako baliabideak mugatuak dira eta agortzen ari dira. Hortxe dago talka. Gaur egungo gizarte globalean pairatzen ari gara jada eredu horren ondorioak: ingurumena hondatzen ari da energia-kontsumo eutsiezinaren eraginez eta ura eta elikagaiak gutxitzen ari dira. Klima-aldaketa eta ozono-geruza txikitzea dira krisi ekologikoaren adierazle nabarmenenetakoak, eta krisi hori, jada, ez da tokiko fenomeno. Planeta osoa dago mehatxupean, eta erantzuna eraginkorra izango bada, maila globalean erantzun behar da.

Naturaren hondamenak batez ere munduko nekazari-komunitate pobrenei eta herri indigenei eragiten die. Talde horiek zaindu eta mantendu egin dute beren

⁷ Hainbat azterketen arabera, munduko biztanleen % 20k planetako baliabideen % 80 kontsumitzen du (NBIP).

ingurua mendetan eta mendetan eta babesten jarraitzen dute harraparien interesen aurrean⁸. Ez da harritzekoa, beraz, meatzaritza dela eta ez dela sortutako gatazka sozialak areagotzen aritzea latitude guztietan.

Lehorteen edo kliman izan diren aldaketen ondorioz sortutako goseteak, mineralak ateratzeko herritarrak beren lurretatik kanporatzea, uraren eskasia gero eta handiagoa eta haren pribatizazioa, hondamendi naturalen eragin larria, kutsadura eta ingurumenaren hondamena zenbait lekutan... faktore horiek guztiek bereziki egoera ahulenean dauden herriei eragiten diete batez ere.

Gaur egun derrigorrez desplazatu beharrean izan diren 45 milioi pertsona daude munduan (30 herrialdearen barnean desplazatuak eta 15 errefuxiatuak), eta horietatik % 80 emakumeak eta haurrak dira. Baliabide naturalak eskuratzeko eta kontrolatzeko borroken ondorioz sortuak dira gatazka armatu gehienak, eta gatazka horien eraginez etorri ohi dira, gero, herritarren derrigorrezko desplazamenduak. Egoera nabarmen areagotu da azken hamarkadetan. 1970eko hamarkadan soilik bost herrialdek aterpetzen zituzten pertsona desplazatuak eta gaur egun 40 inguruk egiten dute. Era berean, errefuxiatuak 5 milioi inguru ziren 1980. urtean eta gaur egun 15 milioi dira, batez ere indarkeria dela edo baliabide naturalen ustiaketa dela, beren herrialdeetatik atera beharrean izan diren pertsonak.

Kalte hori bereziki mingarria da garapen ekonomikoko eredu honen ondoriorik larrienak jasaten ari diren herrialdeek ez dutelako, gaur egun, inolako onurarik lortzen eredu horretatik, eta iraganean are gutxiago. Guztiz kontrakoa, *beste herrialde batzuetako bizimodu oparo eta eutsiezinaren biktima dira*.

2.2. Sistema politikoa ekonomiaren diktadurapean

Merkatuen eta finantzen boterea gero eta handiagoa da. Enpresaburuen elite globalizatu bat sortu da, ongi antolatua, interes berak dituen eta estatuen nahiz nazioarteko erakundeen gainean eragin handia duena⁹. Gobernuak merkatuaren diktadurari obeditu behar diote halabeharrez: merkatuek ezartzen dizkiete gobernuei lan arloko eta ekonomiaren arloko politikak, eta herritarren interesei beharrean merkatuaren interesei erantzuten diete. Era berean,

⁸ Joan Martínez Alierrek modu bikainean jasoa *El ecologismo de los pobres* liburuan (Icaria, Bartzelona, 2011).

⁹ *The rich and the rest*, The Economist, 2012ko urriaren 13ko edizioa: Wall Street-ek Washingtonen gain 30 urteotan izan duen eraginaren poderioz, finantzak aberatsenen alde makurtu dira.

finantzen eta ekonomiaren *lobbie* handiak gai dira lider eta buruzagi politikoak erosteko¹⁰. Horren guztiaren ondorioz, ahultzen ari da gobernuen legitimotasun demokratikoa; izan ere, gobernuak, kontratu sozialaren bermatzaile izanik, kontratu horren kontra ari dira, eta krisi politiko kezkarria sortzen demokrazia liberaletan.

3. ASKOTARIKO HERRITARRAK, TOKIKOAREN-GLOBALAREN LOTURA HANDIAGOekin

Aspaldi joan ziren erreferentziazko balioak eta jardunak eskaintzen zituzten eredu handien garaiak (kristautasuna, komunismoa...); gaur egun, bultzada ugari sintetizatuz eratzen dituzte pertsonak beren eskema kulturalak, eta identitate konplexuak eraikitzen dituzte, batzuk isolatuagoak besteak baino, komunikaziorronte handien eraginpean beti ere.

Hauek dira gaur egungo herritar horien zenbait bereizgarri:

3.1. Aldatu egin da Iparra-Hegoa zatiketaren pertzepzioa

Herrialdeen barnean gero eta handiagoa da herritarren arteko desoreka eta, ondorioz, ahuldu egin da herrialdearen batasunari buruz lehen zegoen ikuspegia. Munduko herrialde aberatsenetan pobrezia erabatekoan bizi dira pertsona batzuk, eta alderantziz. Erosahaltenak eragin handiagoa du herritarren arazoetan herrialde batekoa edo bestekoa izateak baino. Testuinguru honetan, aukera dugu herritar multzo batzuen eta besteen artean bazterketaren agenda komuna bateratzeko (langabezia, hezkuntza, migrazioak, ustelkeria...), eta herritartasunaren nahiz komunitatearen egungo eredu birplanteatuko duten neurriak sustatzeko. Hau da, aukera dugu gaur egungo ereduaren imaginarioa auzitan jartzeko, izan badirelako beste alternatiba batzuk.

Espainian, talde “irabazleen” aldean zeuden orain arte herritarrak, egoera pribilegiatuan bizi eta besteei laguntzeko moduan ziren taldeen aldean. Egoera, ordea, aldatu egin da, eta gizartea pobretze bidean da. Pobrezia, ziurgabetasunaren eta eskubide-urraketen maila askoz apalagoa da Hegoaldeko herrietakoa baino, oraindik behintzat, baina, herrialdearen barnean, herritarren pertzepzioa eta

¹⁰ Finantza handiak dira, baina ez da gutxiago drogaren, pertsonen salerosketaren eta armen inguruan antolatutako nazioarteko krimenaren ekonomia gero eta indartsuagoa.

sentimendua da gizartea gero eta pobreagoa dela eta bizitza-kalitatea okertzen ari dela. Egoera horrela, herritarrek hainbat modu dituzte erantzuteko. Batzuek sentiberago eta hurbilago jokatzeko eskubideak urratuta dituzten herrialdeekin, eta, beste batzuek, aldiz, apenas jartzen dioten arretarik gure mugetatik kanpo gertatzen denari, eta dauden baliabideak soilik bertako beharrianak betetzera bideratzeko eskatzen dute.

3.2. Herritar globalak sortu dira

Egoera horren aurrean, gizarte-mugimenduetatik indarrez sortu da munduan elkarren beharra dugulako kontzientzia argia. Tokian tokiko proposamenak dira edo globalki egituratutako sareak, batzuetan erakunde jakin bati lotu gabeak eta nahiko mesfidatiak lehendik dauden mugimenduekiko eta erakundeekiko. Bestelako gizarte-eredu bati buruzko proposamenak eskaintzen dituzte mugimendu horietako askok; nabarmentzekoak dira, besteak beste, deshazkundearen teoria, guztion ongizatearen ekonomia, ongi bizitzea, herrialde baten garapena neurtzerakoan “zoriontasunaren” parametroa aintzat hartzea, etab.

Nolanahi ere, ekimen horietako gehienak **gutxiengo** batzuenak dira Herritar gehien-gehienek bizkar ematen diete proposamen horiei, ameskeriak, marjinalak eta ez-errealistak jotzen dituztelako. Gaur egungo garapen-eredua bizitza publiko eta pribatuaren esfera guztietara iragazten da. Herritar talde handiek ez dute beste ametsik: gurean nagusi den sistema horretan integraztea, norberaren beharrianak bete ahal izateko, eta, hala, bere egin dituzte gako kultural berriak. Neurrigabeko kontsumoa, irudiaren balioa eta onura azkar lortzeko beharrezkoak diren bitartekoak auzitan ez jartzea, horiek dira kulturaren paradigma horren oinarriak.

Parte hartzeko bide horien artean, nabarmentzekoa da boluntarioria, eta boluntarioek komunitatea eratzearen duten nahia, bide horretatik gizarte solidarioagoa sortzeko, batez ere baztertuta dauden pertsonetarako. Boluntarioria gizartetik bertatik sortzen da, sustapenerako, onarpenerako eta humanizaziorako prozesu gisa; elkarrekiko harremana da boluntarioriaaren oinarria.

Gaur egun indarrean den kulturak pentsamendu bakarra eta kontsumismoan oinarritutako bizimoldea bultzatzen du, eta, ondorioz, ez da batere samurra gizartetik talde handiei ekimen horien berri ematea eta haien gogoia erakartzea. Egoera horrela, beharrezkoa da norberaren bizitza-estiloa aldatzeko indar egitea, modu horretara aldatzea soziala sustatzeko.

3.3. Eskubideen ikuspegia, erreferentzia argia

Lehen, bigarren eta hirugarren belaunaldikoen giza eskubideak oinarritzko erreferentzia bihurtu dira, herritar inklusiboak eta globalak sortzeko. Munduko biztanleen gehiengo zabala kontzientzia hartzen ari da beharrezkoa dela eskubide horiek babestea eta sustatzea, bai tokiko mailan bai nazioartean, giza garapena lortu ahal izateko. Eskubideena, ikuskera zuzena eta ulergarria da, nazioartearen babesa duena eta guztion ongia lortzeko mobilizazioetarako atxikimenduak sortzen dituena. Ordea, bide luzeagoa dago egiteko eskubide horiek bermatu beharko lituzketen arduradunei beren konpromisoa eta erantzukizuna eskatzerakoan.

3.4. Emakumeak bigarren mailako herritarrek dira oraindik ere

Mundu osoan herrialde guztiek zabaldu dituzte emakumeen legezko eskubideak, baina bakar batean ere ez da lortu haien bazterketa eta desberdintasuna errotik eta erabat moztea. Munduan, pertsona pobretuenen % 60 emakumea da. Jabegoren bat eskuratzeko, erabakiguneetara iristeko, hezkuntza jasotzeko edo gizarte-zerbitzuak lortzeko hainbat eragozpen eta murrizketari aurre egin behar izaten diete emakumeek, eta oztopo horiek erabat baldintzatzen dute haien bizimodua. Hona hemen egoera eskandalagarri hori adierazten duten zenbait datu:

- Emakumeak dira munduko biztanle analfabeto guztien hirutik bi.
- Munduan 46 milioi erditze gertatzen dira medikuen inolako laguntzarik gabe. Amen heriotza-tasa jaitsi egin da, baina premia biziko gaia da oraindik ere munduko leku askotan.
- Europan, gizonek emakumeek baino % 17 gehiago irabazten dute antzeko lanpostuetan. Datu hori nabarmen areagotzen da munduko beste leku batzuetan.
- Erabakiak hartzen diren postuetan eta ordezkaritza politikoan parte-hartze mugatua dute eta mundu osoko legebiltzarkide postuen % 20 baino ez dute betetzen.
- Sexu-indarkeria gerrako arma da oraindik ere gatazkan diren herrialdeetan. Nazio Batuek agerian utzi dute emakumeen hilketak nabarmen ugartu direla mundu mailan.

4. NAZIOARTEKO LANKIDETZA-SISTEMAREN BERREGITURATZEA

Hainbat sektoretatik (publikoa, politikoa eta irabazi-asmoa duena) planteatu da nazioarteko lankidetza-sistema ez dela eraginkorra, ez behintzat hainbat harriztatzen ulertu den eran.

4.1. GKE-ekiko lankidetza-eredua auzitan

Eraginkortasunaren agenda bihurtu da egun indarrean den lankidetza-sistemaren argudio behinena. Lankidetzaren sektore tradizionala (gobernuak eta alde anitzeko erakundeak), gorbidean diren herrialdeetako lankidetzaren zati handi bat eta “mega-filantropia” deritzona (filantropo edota enpresa handien lankidetza) dira sistema horren ordezkari nagusiak. Talde horien agenda nabarmen teknikoa da; emaitzak eta inpaktuak lortzea da agenda horren eginahala, eta lankidetza-proiektuen eta – programen kostu-etekinaren analisia egitea. Nolabait, lankidetza-sistemaren sinesgarritasun faltari emandako erantzuna da agenda hori; izan ere, ez duela emaitzarik lortzen egozten zaio lankidetza-sistemari, kontuan hartu gabe nazioarteko lankidetza bazterreko politika izan dela, sarri askotan tresna gisa erabilia, eta lankidetza horrek zeresan gutxi izan duela kanpora begirako politiken koherentzia ezak sortutako ondorio larrien aurrean.

Gizarte zibileko plataforma handiek ikuspegi zabalagoetik jorratzen dute beren lanaren eraginkortasuna. Eskubideetan oinarritzen da ikuspegi zabalago hori, Gizarte Zibileko Erakundearen Garapena Eraginkorra izateko Nazioarteko Esparruak esandakoari jarraituz. Istanbulleko Adierazpenaren zortzi printzipioak biltzen ditu nazioarteko esparru horrek. Eraginkortasunaren agendako adierazleek isilean uzten dituzten gaiak buruz ohartarazten dute erakunde horiek. Hauek dira isilarazten dituzten gaietako batzuk: parte-hartzearen sustapena, baztertutako taldeen ahalduntzea, genero-berdintasuna, desorekaren kontrako borroka... Giza garapeneko prozesuetan oinarritutako zutabeak dira aipatutako gai horiek guztiak.

Milurtekoko Garapen Helburuen (MGH) bidez 2000. urteaz geroztik finkatutako garapenaren agendari dagokionez, begien bistakoa da MGH osteko egoera bat datorrela, eta horrek agerian uzten du, lehenik eta behin, ezin izan direla lortu zortzi helburu nagusi horietan 2015. urteari begira ezarritako xedeak. Ezin da ahaztu, gainera, askorentzat gutxienekoen adierazpen bat baino ez direla izan zortzi helburu horiek. Helburu horiez gain, hori beste gai nagusi batzuk ere, hala nola guztion ondasun publikoak eta egoera ahulenean dauden kolektiboak eta herritarrei laguntzeko beharra. Besteak beste, herri indigenei, ezintasunen

bat duten pertsonen, emakumeen, talde feministen, hirietako errefuxiatuen eta klimaren ondorioz kanpora joan behar izan dutenen... MGH-osteko eztabaidan aintzat hartu beharko lirateke hasierako planteamenduan jaso ez ziren gaiak, hala nola demokrazia, parte-hartzea eta planteatutako helburuen arteko lotura, gai funtsezkoak baitira politikak diseinatzeko.

4.2. Finantziatorako eragile eta tresna berriak sortu dira

Betiko eragileez gain, beste hainbat ere bildu dira lankidetzaren esparrura: tokiko agintariak eta gobernu deszentralizatuak, gizarte zibileko erakundeak (megafilantropia handia eta boluntarioen ohiko erakundeak), gorabidean diren herrialdeetako enpresak eta gobernuak, gizarte-mugimenduak, herri indigenak, erakunde feministak eta elizak, besteak beste. Pluraltasun horrek panorama oso aberatsa sortzen du, baina baita oso konplexua ere.

Enpresek, gizarte-erantzukizun korporatiboko politiken bidez eta nazioartekotze-prozesuen bidez, gero eta parte hartze handiagoa dute esparru horretan. Erakunde horiek eginkizun garrantzitsua dute herrialde pobretuen garapenean, eta, beraz, oso kontuan hartzeko eragileak dira. Lankidetzaren arloko erakundeek zehaztu egin behar dute zer harreman mota izango duten eragile horietako bakoitzarekin, beren lehentasun eta estrategien arabera: lankidetzaren, jardun okerrak salatzea, politika pribatuak aldatzeko eragilea...

Herrialde anglosaxoietan nabarmen garatu dira enpresei eta aberastasun handiei loturiko filantropia-proposamenak. Espainiako Mezenasgo Legeak hobekuntzak ekarri ditu legearen eta zerga-arintzearen esparruan, eta pentsatzekoa da horrek areago sustatuko duela enpresen parte-hartzea ekimen solidarioetan. Oso li-tekeena da, bestalde, finantzazio pribatua handiagoa izateak zenbait baldintza ekartzea, hala nola lankidetzaren mota ikusgarriagoa izatea edota epe labur-ertainera emaitzak erakutsi behar izatea.

Elkarlan horrek aukera ukaezinak ekar ditzake, finantziatorako gaitasun eta aukera berriak sortzen dituen heinean, baina, era berean, modu negatiboan baldintza dezake erakundearen esku-hartzea eta haien barne-koherentzia. Zalantzarik gabe, lankidetzaren diharduten erakundeak gai badiira aliantza horien finkatzeko baina, aldi berean, beren eginkizun eta misioari leial eusteko, orduan eragile horien ekarpena baliotsua izango da gizarte bidezkoagoa eta barne-biltzaileagoa eraikitzeko lanean. Bestela, gaur egungo sistemari eta desorekari eusteko bestetarako ez da izango eragile horien ekarpena.

4.3. *Politika publikoen desegituraketa Espainian*

Nahiz eta inkesta batzuen arabera, Espainiako herritar asko eta asko lankidetzaren aldekoak izan¹¹, arlo horretara bideratutako politika publikoak murriztu egin dira pixkanaka eta erakundeen lehentasunezko agendatik kanpo utzi dira. AECIDen diru-murrizketa handiak izan dira azken aldian eta gobernua ez dago prest hainbat urtetarako dirua konprometitzeko. Horrek, bistan da, baldintzatu egiten du aurreikuspenez jokatzeko beharra.

Lankidetzaren deszentralizatua asko hazi zen 1990eko hamarkadan sortu zenetik, eta sendotzen joan zen herritarrekiko harremana oinarrian zuen erakundetze-prozesuaren bidez. Herritarren lankidetzaren mota horrek tokian tokiko gizartean du oinarria eta GGKE-en lanera bideratzen du indar handiena. Hain zuzen, Garapenerako Hezkuntza proposamenei emandako babes handiena hortik etorri da, Espainiako lankidetzaren esparru osoan. Zoritxarrez, aurrekontu publikoetan egindako murrizketak eta lankidetzaren politiketan egindakoak ez dira neurri berekoak izan, eta horrek agerian uzten du administrazioek ekimen solidarioekiko duten atxikimendu eskasa.

Gaur egun, “diru-laguntzen” halako estigmatizazioa antzematen da, bai eta aliantza publiko-pribatuaren aldeko apustua ere. Horren atzean, ezagun da finantza-krisia baino zerbait sakonagoa dagoela, halako ikuskera ideologiko bat. Jarrera ideologiko horrek auzitan jartzen du lankidetzaren politika publiko gisa hartu behar ote den, eta bere helburuak lortzeko tresnatzat erabiltzen du.

Egoera hori dela eta, funts publikoak eskuratzeko lehia handiagoa sortzen ari da eta arbitrariotasun handiagoa diru-laguntzak emateko irizpideetan. Lankidetzarako funtsak izugarri murriztu dira eta gizarte-politikak asko estutu. Beraz, oso litekeena da gobernuaren lehentasunezko agendak gizateriaren krisiei eta oinarriko gizarte-zerbitzuei eskaintzea arreta osoa: laguntza humanitarioari, goseari, GIBari edo malariari, besteak beste. Ekarpen puntualak izango dira, errazago komunikatzeko modukoak, Iparraldeko beharrezko sozial guztien aurrean Hegoaldera laguntza desbideratu izana justifikatzeko arazorik sortzen ez dutenak eta irismen laburreko sentiberatasuna eskatzen dutenak.

¹¹ Gates Fundazioak eta UNICEFek 2012ko otsailean argitaratutako inkesta baten arabera, lau espainiarretatik hiru nazioarteko lankidetzaren baliabideak mantentzearen edo handitzearen aldekoak ziren. CISen 2010eko abenduko ikerketan galdekaturakoen % 67 ados zegoen lankidetzari eustearekin. 2005ean galdera berari erantzun zieten pertsonen % 84 zegoen nazioarteko lankidetzaren alde. Beherakada, beraz, nabarmena izan da. Era berean, nabarmen egin du gora Estatuak lehenik eta behin espainiarrez arduratu behar duela uste dutenen ehunekoak: duela bost urte % 59 zen uste horretakoa eta gaur egun, % 70.

4.4. Aurrerapauso gutxi laguntzaren kalitatean

Lankidetzara kopuru garrantzitsuak bideratu dira, baina zenbait gai estrategikotan aurrerapauso txikiak lortu dira. Lotutako laguntzaren iraunkortasuna da gai horietako bat, iraunkortasun hori interes eta politika nazionalen arabera baita. Eta jardun desegoki horri gehitu behar zaio lankidetzaren arloko politiken koherentziari eusteko erronka; izan ere, lankidetzaren gaur egungo nazioarteko egitura gero eta konplexuagoa da eta ez da batere erraza politika horien koherentziari eustea. Azkenik, demokraziaren oinarriak bereganatzea funtsezko printzipioa da lankidetzaren sisteman diharduten GGKE-en lan espezializatua gidatzeko. Printzipio horretatik hurbil dago bide-laguntzaren kontzeptua.

Laguntzaren kalitatea hobetzeko ahalegina, herrialdeak eta sektoreak kontzentratzea bideratu da, hein handi batean (EBren lan-banaketa). Espainian, bide luzea geratzen da osagarritasunaren eta lankidetzaren delegatuaren esparruan aurrerapausoak emateko, hala GKE-en sektorean nola administrazio publikoen artean.

5. ALDAKETA SAKONAK GGKE-EN SEKTOREAN

Beharrezkoa da sektorea “birmoldatzea”, lankidetzak aldaketa sozialerako eragile eta motor izateko misioari erantzun badiu aurrerantzean ere.

5.1. Herritarren urruntasuna

GGKE-ak heldutasun eta profesionalizazio maila batera iritsi dira eta prozesu horiek hainbat alderdi positibo ekarri ditu sektorerara: Hegoaldeko egoeren eta hango estrategien berri jakitea, oso ondo prestatutako lantaldeak, epe ertain eta luzera begirako proposamenen irismena eta sakontasuna areagotzea, agenda propioa, eraginkortasun handiagoa gure ekintzetan... Alabaina, eragin negatiboak ere ekarri ditu: malgutasun txikiagoa, uneen uneko egoerei azkar erantzuteko gaitasuna galtzea, zailtasunak komunikatzeko gaitasunean (jarduteko askatasuna murrizten dutenak) eta GGKE-en sektorearen eta gizartearen arteko distantzia areagotu izana.

Urruntze hori gorabehera, elkartasunezko korrante gero eta indartsuagoa sumatzen da eta, horren adierazle, dohaintzak ugartu egin dira, eta boluntarioak ere gero eta gehiago dira gizarte-laguntzako erakundeetan, herri jangeletan, etxerik ez duten jendeari laguntzen, etab. Areagotu egin da “bertakoekiko” kezka; izan ere, luzaroan pobrezian bizi diren pertsonen gain, “pobre berriak” sortu dira,

langabezia denbora asko egon eta gizarte-laguntzarik ez duten pertsonak, eta horien gutxieneko beharrianak betetzeko kezka ere handiagoa da duela urte batzuk baino. Beste herrialde batzuetan erasan duten krisi humanitarioetan ere sortu da elkartasun hori. Horien aurrean, herritar asko eta asko mugitu dira kalte-tutako pertsonen beren eskuzabaltasuna eta elkartasuna hainbat modutara adierazteko.

5.2. Zailtasunak GKE-en eta plataformen iraunkortasuna bermatzeko

Autonomia-erkidegoek, tokiko erakundeek eta AECIDek funts publikoetan egin-dako murrizketa handiak, eta horrekin batera, ordainketetan izandako atzerapenak eta zigorrak direla medio, erakunde askotan finantza-krisia sortzen ari da. Panorama horrek akuilaturik, sektorea berregituratzen ari da: hala, zenbait fusio eta aliantza sortuko dira erakundeen artean, beste batzuen kasuan lurralde-eremua murriztu egingo da eta batzu-batzuk desagertu egingo dira. Alde horretatik, nahiz sektorea oso atomizaturik egon daitekeela pentsatzeko arrazoiak izan badiren, prozesu horrek ahuldu egingo du lankidetzaren esparruko erakundeen sarea, zenbait erakunde desagertuko egingo direlako, batetik, eta sektoreak kalitateko profesio-nalak galduko dituelako, bestetik. Herrietan eta toki mailan, berregituratzea nabar-menagoa izango da, erakundeak berez txikiagoak edo ahulagoak direlako.

Koordinaziorako dauden guneak, GGKE-en koordinadorak esaterako, egoera ahu-lean daude finantzazio aldetik, eta jada aldaketak jasaten ari dira beren egituraren eta betetzen duten eginkizunean. Beste alde batetik, nabarmentzekoak dira Hirugarren Sektoreko Plataformarekin, sektoreko beste batzuekin (osasuna, laguntza humanita-rioa...) eta ideologikoekin (2015 Plataforma) eginiko aliantza berriak. Prozesu horiek indartu egin daitezke gizarte-erakundeekin (Pobreziaren aurkako aliantza, sindika-tuak, Pobreziaren aurkako tokiko foroak edo sareak) eta halaxe ari da gertatzen Eus-kadin eta Nafarroan, lekuan-lekuan. Aliantza horietan sakontzea, jarduteko esparru batzuen eta besteen artean dagoen lotura ulertzea eta erakunde bakoitzak izan di-tzakeen premia eta arazoez harago lan-dinamika bateratuak sortzea, horiek izango dira gaingitu beharreko erronkak, eraginkor eta esanguratsu izateko.

II. Nola behartzen ditu testuinguru honek GKE-ak?

Gizarte-erakundeek ezin dute egoera hau ontzat eman. Milioika lagun bizi dira desorekan eta baztertuta munduan, gehienak emakumeak, eta horrek sortzen duen haserrearekin eta minak akuilu izan behar du gizagabekeriaren mugak hausteko¹² eta gaur egungo garapen-eredua eraldatzeko. Eraldaketa hori lortuko bada, gizartearen, politikaren eta ekonomiaren egiturak aldatu behar dira eta, oroz gain, horien oinarrian dagoen kultura aldatu behar da.

Egoera iraultzeko, halaber, bestelako proposamen ekonomikoak eta politikoak ere behar dira, eta soilik politika kudeatzen dutenek eta ekonomia globaleko eliteek hartu ditzakete beren gain proposamen horiek. Horrenbestez, ezinbestekoa da, aldi berean, pertsona jakinen, komunitateen eta gizarte zibileko erakundeen konpromisoa eta esku-hartzea. Ikuspegi horren arabera, ezin dugu munduan gertatzen diren halabeharrezko gertakarien aurrean etsi-etsian begira geratu, gizarte zibilak berreskuratu egin behar du protagonismoa alternatiba bideragarriak eraikitzeko.

Lankidetzaren arloan diharduten erakundeek aldaketaren aldeko herritar-korrante horretan esku hartzen dute, sistemak baztertuen dituen biktimengandik hurbil eta haien artean lan egiten dutelako, lagundu egiten dietelako pertsona horiei eta haiekiko lotura estua sentitzen dutelako.

¹² “Gizabekeriaren mugak” terminoarekin pertsonen arteko zatiketa adierazi nahi dugu. Zatiketa horren ondorioak begien bistakoak dira: era askotako arrazoiak direla tarteko, bata bestea ez onartzea, bazterketa, pobrezia eta, azkenazkenean, aukera berdintasunean gaitasun guztiak bere izango dituen gizateriaren ametsa galtzea. Muga horiek gizarte guztietan daude.

Historiaren biktima diren pertsonetikiko hurbiltasun horretatik, pertsonak eta errealitateak gerturatzea eta elkarren artean loturak sortzea bokaziotzat harturik, jarduteko esparru hauek identifikatu ditugu lekuan-lekuan errotuta dauden lankidetzako erakundeentzako:

1. PARADIGMA KULTURAL BERRI BATERAKO UTOPIARI ZIMENDUAK JARTZEA

Ahalik eta ondasun gehien eskuratzea eta horretarako nork bere interesen alde egitea, horixe da, kapitalismoaren arabera, zorientasuna iristeko bidea, eta uste horretan bizi dira gaur egungo herritar asko eta asko. Ignacio Ellakuriak behin eta berriro salatu zuen kapitalismoaren proposamen horren elkartasun urria eta etnozentrismoa, ongi bizitzearen azalkeria eta lurraren ondasunak bereganatzeko gose izugarria¹³. Salaketa-lan hori beharrezkoa da gaur egun ere, are gehiago zibilizazioaren paradigma hau bat eta bakartzat nagusitzen ari den honetan, hortik kanpo bizitzarik ez balego bezala.

Baina hori bezain beharrezkoa da bizitzeko beste aukera posible horien berri ematea, eta, modu horretara, utopiaren zimenduak finkatzea. Oparotasunaren zibilizazioa da gurea¹⁴. Beste era bateko bizimodua eraiki behar dugu, zentzuz, neurria eta elkartasuna oinarritzko printzipio izango dituen zibilizazioaren inguruan. Izadia ito beharrean ari da eskatzen giza espeziearen neurritasun hori, bizimodu soilera itzultzeko aldarri hori. Eta bide bakarra dago desoreka material neurrigabeko horiek orekatzeko: elkartasuna, besteekin solidario izatea.

Gaur egungo bizimoduaren martxa ez da iraunkorra eta denengana zabaltzeko modukoa eta, beraz, ez da bidezkoa. Hori dela eta, premiazkoa da martxa horri galga jartzea, oparotasun hori murriztea. Elkartasun sendoa, ausarta, munduaren gaur egungo antolamendua gaitzetsiko duena eta beste bizimolde baten alde egingo duena behar dugu. Bizitzeko beste aukera batzuk badirela iragartzeaz bat, beharrezkoa da soil eta lau jokatzeko, espezie eta bizimolde guztiekiko kidetasuna adieraztea.

GKE-ek gai izan behar dute alternatibak sortzeko, ilusioa pizteko eta aldarrikatzen duten beste mundu hori hainbat lekutan hezurmamitzen ari dela erakusteko (modu mugatuan bada ere); GKEak lanean ari diren tokietan, hain zuzen. Utopia

¹³ Ignacio Ellakuria, *op. cit.*, 427.

¹⁴ Ellakuriak aberastasunaren zibilizazioa esaten zion, eta beste aldean pobreziaren zibilizazioa jartzen zuen.

horrek txikitasunetik sortutako aukerak berreskuratzen ditu eta oraindik ere er-namuietan dagoen hori nola loratuko den erakusten du.

Diskurtso hau irakaskuntzara, kalera, legebiltzarretara, gizarte-sare berrietara zabaldu behar dugu; arrazoiak aztertu, iritzi publikoa sortu eta desoreka eta po-brezia sortzen duten mekanismoentzako irtenbideak bilatzen diren guneguztie-tara, azken batean.

Erakundeetako lantaldeek ere barne-barnetik egin behar dute aldaketa kultural hori, austeritatearen eta ingurunearekiko harmoniaren eredu izan behar dute, umiltasun osoz, aldaketa posible dela sinetsita eta itxaropenez. Bestelako “es-piritualtasun” batekin garatu behar ditugu kultura instituzionalak; guztion ongia lortzeko ideiarekin, eta jarrera horrek esperantza eta utopia landu behar ditu.

2. HERRITAR GLOBALAK SORTZEA

Ikuspegi global konprometitua eta aldaketaren aldekoa duten herritarrek alda dezakete eta aldatu behar dute mundu hau, eta hor biltzen dira gizarte zibileko erakundeak. Zutabe horretan oinarritzen da aldaketa sozialaren teoria: herritar aktiboak sortu behar ditugu, baztertuen dauden pertsonekin eta taldeekin kon-prometituak eta eragiten dieten erabakietan esku hartuko dutenak. Apustu hori inoiz baino beharrezkoagoa da gaur egun, baina ezinbestekoa da herritar izatea-ren esanahia berritzea, egokitzea eta sendotzea, egoerak sortutako erronkei au-re egingo badiegu.

Herritar izatea erantzukizunak eta ardurak partekatzea da, toki eta erreality-te jakin bateko kide izatea, jakinik, beti ere, errealityte hori ezinbestean lotuta dagoela beste herrialde batzuetako egoerekin. Herritartasunak ez du esan nahi, besterik gabe, naziotasun jakin bat onartzea, hori baino zabalagoa da kontzep-tua; herritar global unibertsalaren ideia adierazten du, giza eskubideak eta horiek bermatzeko erantzukizunak ardatz hartuko dituen herritar izatea. Gure gizarteek egiturak behar dituzte beren burua gobernatzeko, eta egitura horiek gizartearen legitimotasuna behar dute, eskubideak bermatu behar dituzte, eginbeharrak bi-deratu eta ondasun publikoen hornidura antolatu.

Jatorri bateko eta besteko pertsonak, genero desberdinetakoak, sexu-joera, klase ekonomiko, gaitasun berezi, etab. desberdinetakoak barne-biltzeko eta haien ber-dintasuna lortzeko prozesuetan orain arte izan ditugun bizikidetza – eta antolaketa-

moduak aldatu beharrea gara, beraz, proposamen hori geure egitekotan. Proposamen horren erronkak handiak dira, alde horretatik.

Gizarte zibileko erakundeek, hala lankidetzaren esparrukoek nola beste sektore batzuetakoek, eginkizun funtsezkoa dute beraiekin batera lan egiten duten eragile guztien gaitasunak indartzeko. Hala, gaitasun horien bidez, pertsona eta talde horiek protagonismoa bereganatu ahal izango dute, haiengan eragiten duten garapen arloko proposamenak eraikitzeke eta erabaki politikoen jarraipena egiteke.

Gaitasunak indartzeak ikuspegietan eta metodologietan eragiten du, hezkuntza – eta produkzio-prozesuetako inpaktua hobetzen laguntzen du, bai eta lanen iraunkortasun instituzional eta sozialarekin zerikusia duen guztian ere. Pertsonen esparruan, xedea da ezaguerak, trebetasunak eta jarrerak eskuratzea, gaitasun horien bitartez parte-hartzea sustatzeko, balioetan hezteko eta kontzientzia kritikoa sortzeko, politika publikoak lantzerakoan eta haien jarraipena egiterakoan eragiteko, baztertutako pertsonen eskubideak aldarrikatzeko eta garapen ekonomikoko prozesuak hobetzeko. Nazioarteko boluntariorikaren bidez harremanen esparruan sortzen den kapital guztia elkarrekiko harremanetan oinarriturik dago. Herritartasun globala eraikitzeke bidea dira harreman horiek, eta, orobat, nazioarteko lankidetzan gaitasun kritikoak garatzen ari direnaren adierazle.

3. ERRONKA GLOBALAK LEKUAN LEKUKO ESKAKIZUNEKIN LOTZEA

Estatu, sektore eta erakunde jakinetako kezka “tokian tokiko diru eta interesetara” mugatuta gera daiteke eta, beraz, testuinguruak ikuspegi zabalagoa eskatzen du; arrazoi globalak eta eliteen erantzukizunak lotzeko eta azaltzeko gai izango den ikuspegia; izan ere, leku batzuetan eta bestetan arazo bertsuak errepikatzen dira, eta kaltetuak beti dira herritar talde pobretuak eta langileak.

Beharrezkoa da herrialde batzuetako eta besteetako egoeren artean loturak egitea, bidegabekeriaren atzean dauden egiturazko kausa komunak azaleratzeko eta indarrean den eredia salatu eta beste bide batzuk proposatuko dituen subjektu globala sortzen laguntzeko. GGKE-ek herritar globalaren eta justizia globalaren ikuspegia gehitu dute beren diskurtsoan eta orain beste erronka bat dute aurrean: Hegoaldeko aliantza eta estrategietan koherentzia sortzea eta ingurune hurbilean esku-hartze sozialerako eta mobilizaziorako proposamena egitea. Funtsezkoa da gizartearen artean loturak sortzea, guztiei eragiten dieten arazoak identifikatzea, batzuen eta besteen errealitateak hurbiltzea eta partaidetzarako

ohiturak bideratzea, horien bitartez erakundeek ahalmen handiagoa izan dezaten gizartean eta politikan eragiteko.

Hori lortzeko, lankidetzaren esparruan diharduten erakundeek hurbiletik bizi dute bazterkeria, lan egiten duten herrialdeetan egoera horretan bizi baitira pertsona asko. Hurbiltasun horri esker, tokiko arazoak dituzten urruneko errealitateak lotzeko gaitasuna dute lankidetzaren arloko erakundeek; batetik, jakin badakitelako egoera horiek lotuta daudela; bestetik, harreman zuzena dutelako egoera horiekin, dela pertsonen trukearen bidez, dela lekukotzen bidez, dela He-goaldean egonaldi luzeak egin dituzten lagunen esperientzien bidez; eta azkenik, alde batean eta bestean esku-hartze sozialean diharduten homologoek agenda bateratua eraikitzen dutelako.

Alde horretatik, lankidetzaren esparruan diharduten erakundeek ondo dakite krisi humanitarioak estu-estu loturik daudela gure kontsumo-ohituren oinarrian dagoen baliabide naturalen ustiapen eta kontrolarekin, eta, beraz, premia bizikoa dela lotura hori agerian uztea. Zenbait lekutan gatazkak etengabekoak dira eta milioika lagun leku batetik bestera alde egin beharrean dira. Horrenbestez, behar-beharrezkoa da akuilu-lana egitea eta jardun humanitarioarekin lotura zuzena duten sentsibilizazio-ekintzak abiaraztea, bereziki krisi kronikoetan.

4. ERA GUZTIETAKO ERAGILEEN ESKU-HARTZEA ANTOLATZEA

Desorekaren arazoa neurri handikoa eta ertz askokoa da, eta, ondorioz, era askotako pertsona, talde eta erakundeen esku-hartzea behar da; definizioz desberdinak izanik, balio soziala eraikitzeko interesa duten eragile guztien esku-hartzea.

Esku-hartze horren egituraketan, denek hartu behar dute parte: erakunde-etako oinarri sozialetatik hasi eta erakunde publiko eta pribatuetaraino. Aliantza horiek funtsezkoak dira garapeneko proiektuen eragina eta gure jardunaren hezkuntza-jarduera zabaltzeko, bai eta beste erakunde batzuek hobeto egin ditzaketen helburuak sendotzen laguntzeko eta geure sentitzeko ere. Hauek dira, lankidetzaren sektoreko erakundeez gain, aliantzak eta sareak sortzeko esparruak eta eragileak:

- Estatu mailako eta nazioarteko beste gizarte-erakunde batzuk.
- Oinarri soziala (boluntarioak, emaileak, laguntzaile-taldeak eta eskolak).

- Unibertsitateak.
- Beren Gizarte-erantzukizun Korporatiboa sendotzeko interesa duten enpresak.
- Lekuan-lekuan errotutako gizarte-erakundeak.

5. HURBILTASUNA ETA OINARRI SOZIALA ABIAPUNTU

GGKE-en legitimotasun-krisia gainditzeko, herritarrekin harreman zuzena berreskuratu behar dugu, diskurtso freskoekin, berriekin eta egingarriekin lortu behar dugu jendearen atxikimendua, herritarrak izango baitira, aurrerantzean ere, erakundeon helburuak lortzeko oinarri soziala eta sostengu ekonomikoa. Horretarako, modu sendoak baina transmititzeko errazak aurkitu behar ditugu jendeari hausnarketa hau helarazteko; izan ere, hausnarketa bera konplexua edo arraroa gerta daiteke herritar gehienentzat, baina behar-beharrezkoa da, ahalik eta indar gehien metatzeko, eta indar metaketa horrekin, beste era bateko gizartea eraikitzeko.

Alde horretatik, komunikaziorako tresnak eta estiloak hobetu eta berritu behar ditugu, horien bidez herritarrek elkartasunaren aldeko lanean parte har dezaten lortzeko eta herritarrei beraiei lanaren lorpenak eta iritziak modu zintzoan eta soilean transmititzeko.

Erakunde iraunkorrek oinarri sozial zabala eta egonkorra behar dute, eta, finantziario jakinetik edo ekintza zehatzetik harago, harreman estuagoa sortu behar dute oinarri sozial horrekin. Horretarako, beharrezkoa da oinarri soziala aktibatzea, alde batetik, aldaketa sozialaren berri hedatzeko, eta bestetik, gizarteak berak eskatzen eta exijitzen duena jasotzeko. Oinarri soziala izatea eta diskurtso-etan eta jardunetan koherentziaz jokatzeko, bi horiek izango dira legitimotasuna irabazteko elementu esanguratsuenak. Horretarako, egiazko konpromisoa agertuko duten herritar aktiboak behar dira; erakundeek lan egiten duten lekuetan eta lantaldeen barnean bertan erabakiak hartzeko prozesuetan informazioa izanda parte hartuko duten herritarrak. Beren baitan aldaketa bultzatuz errealitatea aldatzen duten herritarrak eta errealitatea aldatzen dutelarik beren burua eta kide diren erakundea aldatzen duten herritarrak.

Komunikabideek eta teknologia berriek parte hartzeko eta laguntzeko beste modu batzuk badirela erakutsi digute, eta, beraz, komunikabide horiei loturiko finantziario-molde berriak esploratzen eta horiekin asmatzen jarraitu behar dugu.

6. PARTE-HARTZE DEMOKRATIKOA SUSTATZEA¹⁵

Gaur egungo testuinguruan, erakunde demokratikoei eta, bereziki, parte hartze-ko guneei (herri ekimen legegileak, alderdi politikoak, legebiltzarrak...) egozten zaie gardentasun eta eraginkortasun mugatua dutela nahi dugun beste era bateko gizarte hori eraikitzeko. Alabaina, jarraitu egin behar dugu klase politikoari ar- dura eta zintzotasuna eskatzen eta Estatuari herritarren eta bereziki egoera ahu- lenean dauden taldeen eskubideak berma ditzala exijitzen. Eskubideak formalki aitortzeaz gain, horiek bermatzeko politikak behar ditugu, behar adina baliabide instituzional, pertsonal eta ekonomikorekin. Ondasun publiko globalen kontzep- tua eta ondasun horiei loturiko politika publikoak eta gizarteak horiekiko izan beharko lukeen atxikimendua zabaltzea da, beraz, lehentasuna.

Demokrazia zuzen edo erdi zuzenarekin, parte-hartzeko demokrazia barne-biltzai- learekin lotura duten korronteen bitartez gauzatzen da herritarren parte-hartzea. Hori lortzeko, gardentasuna bermatuko duen sistema bat behar da, politika pu- blikoen jarraipena egiteko, erabakiak hartzerakoan kontuan hartuko diren alterna- tibak sustatzeko eta prozesu osoa kontrolatzeko; eta, sistema horrez gain, meka- nismoak ere behar dira ez-betetzak azkar eta modu eraginkorrean salatzeko.

Erakundeek beraiek ere parte hartzeko bidea eskaini behar diete beren oinarri sozialari, eta ez soilik ekarpen ekonomikoak egin ditzaten, baita sentsibilizazio arloko ekintzen bidez, eragiteko kanpainen bidez edo eskainitako denboraren bi- dez proiektuarekin bat egin dezaten ere.

7. ERAKUNDE IRAUNKORRAK

Iraunkortasun ekonomikoa, gaur egun kolokan, gai sakonago baten isla baino ez da, iraunkortasun instituzionalarena, hain zuzen. Zutabe hauek dira iraunkorta- sun horren oinarriak:

- Misio eta identitate argiak, erakundearen izateari balio erantsia emango dio- tenak eta gizarteari zentzuz komunikatzeko modukoak.

¹⁵ Hori da parte-hartzearen zentzua: gizarte pertsonen zerbitzura eraikitzea, eta ez alderantziz. Hortxe uztartzen dira diskurtsoan partaidetza eta duintasuna. Giza duintasunaren ezinbesteko baldintza da duintasun hori beste edozeren gainetik egotea, pertsonak elkarren mende eta gure sormenen edo jardueren mende ez egotea; izan ere, gainerakoan, bitarteko ginatke eta ez helburu. Horixe da hezkuntza arloko edukien ideia hurrengo urteetarako. Giza duintasuna eta hausnarketa hori oinarritzat hartzea, eta hortik abiatuta, eredu soziala, ekonomikoa eta politikoa auzitan jartzea, eskubideak lehenetsiz eta giza eskubideei buruzko nazioarteko corpus juridikoa ibilbide-orriztat harturik.

- Jarduera zenbait erakunde eta pertsonari zuzentzea, erakundeak egiten duen ekarpena estimatuko duten hartzaileei.
- Behar adinako oinarri soziala, erakundearen lana legitimatzeko eta hura diruz laguntzeko.
- Proiektuarekin sendo engaiatutako lantaldea, kontratupeko langilez eta boluntarioz osatua; elkartasunezko komunitateak eratuko dituzten pertsonez.
- Tokian tokiko eta nazioarteko aliantza-sarea, helburuak garatu ahal izateko.
- Ekonomia sendoa eta gaitasun nahikoa izango duena.

Azken batean, beren txikian, talde elkartuek eta sendoek, bizimodu koherentea eta gizarterako proposamen zentzuzkoa eta sendoa dutenek inork bano ahalmen handiagoa dute eraldaketa bideratzeko. Hori lortzeko, ordea, zaindu eta sendotu egin behar dira lantaldeak, Espainiako lankidetzeta-sektorearen finantza arloko krisiaren eta ziurgabetasunaren ondorioak inor baino gehiago jasaten ari baitira. Lan-baldintza duinak, prestakuntza, lorpenak txalotzeko eta aitortzeko guneak, gai funtsezkoak dira guztion proiektuarekiko konpromisoari eusteko.

Iraunkortasunaren beste eragile funtsezkoak Hegoaldeko erakunde aliatuak dira (tokiko erakundeak). Funtsak murrizten ari diren honetan, ezinbestekoa da elkarrekin egiteko bideak diseinatzea, beharrak lehenestea eta aspalditik babesten ari garen prozesuak aurrerantzean ere martxan mantentzeko estrategia egokiak birplanteatzea, bi aldeek elkarrekin. Lagunarteko elkarriketa horretan sortuko dira, dudarik gabe, sektoreak dituen erronka handiei aurre egiten lagunduko diguten giltzarriak.

Bibliografia

Ellacuria, I. (1989). *Utopía y profetismo*. Revista Latinoamericana de Teología. 17. zenbakia. 141-184 orrialdeak.

González Buelta, B. (2009). *Tiempo de crear*. Santander: Sal Terrae.

Intermón-Oxfam. (2012). *Crisis, desigualdad y pobreza*. Bartzelona: Intermón-Oxfam.

Martínez Allier, J. (2011). *Ecologismo de los pobres*. Bartzelona: Icaria Editorial.

The Economist. (Urriak 13, 2012). *True progresivism*.

The Economist. (Urriak 13, 2012). *The rich and the rest*.

